

CHẶNG ĐƯỜNG 80 NĂM XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN CỦA CÔNG ĐOÀN VIỆT NAM

ĐẶNG NGỌC TÙNG *

Công đoàn Việt Nam - tiền thân là tổ chức Công hội đỏ Bắc Kỳ - được thành lập ngày 28-7-1929. Trải qua 80 năm hoạt động, dù ở bất kỳ hoàn cảnh nào, Công đoàn Việt Nam vẫn luôn trung thành với lý tưởng của Đảng, lợi ích dân tộc, quyền lợi giai cấp công nhân và người lao động, vì mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội.

1 - Công đoàn Việt Nam với sự nghiệp giải phóng dân tộc

Ngay từ khi ra đời, bất chấp sự kiểm soát gắt gao của thực dân Pháp, cán bộ Công hội vẫn bám sát nhà máy, đồn điền, hầm mỏ, tuyên truyền, vận động, tổ chức người lao động đấu tranh chống áp bức bóc lột, đòi độc lập dân tộc. Dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, giai cấp công nhân đã cùng với giai cấp nông dân và nhân dân cả nước tiến hành Tổng khởi nghĩa giành chính quyền, lập nên nhà nước công nông đầu tiên ở Đông - Nam Á.

Ngay sau khi giành chính quyền, GCCN và tổ chức Công đoàn Việt Nam đã tiên phong trong xây dựng, củng cố và bảo vệ chính quyền non trẻ, tham gia sản xuất, thực hành tiết kiệm, diệt "giặc đói, giặc dốt". Trong cuộc kháng chiến trường kỳ, Công đoàn Việt Nam đã động viên công nhân viên chức - lao động cả nước tích cực tham gia trên các mặt trận, phục vụ đắc lực cho cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp đi đến thắng lợi.

Sau chiến thắng lịch sử Điện Biên Phủ, Công đoàn Việt Nam đã tổ chức, vận động

công nhân viên chức - lao động ra sức thi đua, xây dựng chủ nghĩa xã hội (CNXH) ở miền Bắc, sẵn sàng chiến đấu đánh bại chiến tranh phá hoại của địch, huy động sức người, tập trung chi viện cho chiến trường miền Nam. Hàng vạn công nhân viên chức - lao động, đoàn viên công đoàn đã tham gia quân đội, thanh niên xung phong và phục vụ chiến đấu.

Ở miền Nam, ngày 27-4-1961 Hội Lao động giải phóng ra đời, đến ngày 1-5-1965 Hội đổi tên thành Liên hiệp Công đoàn giải phóng miền Nam Việt Nam, đã vận động, tập hợp người lao động đấu tranh chống Mỹ - nguy trên tất cả các mặt trận chính trị, kinh tế, quân sự, ngoại giao bằng nhiều hình thức linh hoạt, đóng góp vào thắng lợi mùa Xuân 1975 lịch sử, giải phóng hoàn toàn miền Nam, thống nhất đất nước.

Ngày 6-6-1976, Hội nghị Công đoàn toàn quốc đã quyết định hợp nhất Công đoàn hai miền Nam, Bắc thành *Tổng Công đoàn Việt Nam*. Từ đây, dưới sự lãnh đạo của Đảng, Công

* TS, Ủy viên Trung ương Đảng, Chủ tịch Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam

đoàn vận động người lao động cùng quân dân cả nước bước vào thời kỳ cả nước xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

2 - Công đoàn Việt Nam trong công cuộc đổi mới đất nước

Về công tác phát triển đoàn viên và xây dựng tổ chức công đoàn. Công đoàn đã tham mưu, đề xuất nhiều ý kiến với Đảng, Nhà nước để có chủ trương, chính sách phù hợp xây dựng giai cấp công nhân và tổ chức công đoàn, đặc biệt, góp phần quan trọng vào quá trình xây dựng Nghị quyết Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa X về "Tiếp tục xây dựng giai cấp công nhân Việt Nam thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước".

Chương trình phát triển 1 triệu đoàn viên do Đại hội IX Công đoàn Việt Nam đề ra được các cấp công đoàn tập trung chỉ đạo, thực hiện và đã trở thành cuộc vận động sâu rộng trong các cấp công đoàn. Tính đến hết năm 2008, tổ chức Công đoàn Việt Nam có hơn 6,4 triệu đoàn viên và hơn 97.000 công đoàn cơ sở, tăng hơn 2 triệu đoàn viên và hơn 29.800 công đoàn cơ sở so với năm 2003.

Số đoàn viên và công đoàn cơ sở tăng nhanh ở khu vực doanh nghiệp ngoài nhà nước và doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài, đồng thời giảm mạnh ở khu vực doanh nghiệp nhà nước do việc thực hiện chủ trương cổ phần hóa, sắp xếp, giải thể, phá sản, bán, khoán, cho thuê doanh nghiệp. Tổng Liên đoàn và các cấp công đoàn đã thường xuyên tổ chức các lớp bồi dưỡng, tập huấn chuyên môn, nghiệp vụ công tác công đoàn cho hơn 1,8 triệu lượt cán bộ công đoàn các cấp. Đến hết năm 2008, đội ngũ cán bộ công đoàn chuyên trách cấp trên cơ sở có 297 người trình độ thạc sĩ, tiến sĩ, 5.612 người trình độ đại học, cao đẳng.

Công đoàn tích cực tham gia xây dựng Đảng và hệ thống chính trị, tập trung vận động, tổ chức công nhân, viên chức, lao động, đoàn

viên công đoàn tham gia đóng góp ý kiến xây dựng văn kiện Đại hội Đảng các cấp và Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X, tham gia cải cách hành chính, đấu tranh chống tham nhũng, quan liêu, lãng phí, những hành vi gây phiền hà, sách nhiễu nhân dân.

Công tác phát triển Đảng trong các doanh nghiệp được đẩy mạnh, đã có hàng vạn công nhân, viên chức, lao động ưu tú do tổ chức công đoàn giới thiệu được kết nạp vào Đảng. Nhiều cán bộ được tổ chức công đoàn giới thiệu tham gia cấp ủy và bộ máy lãnh đạo chính quyền các cấp.

Về xây dựng chính sách, pháp luật bảo vệ quyền lợi của người lao động, Tổng Liên đoàn đã tham gia xây dựng hàng trăm dự án luật, pháp lệnh, nghị định, các văn bản về chế độ, chính sách có liên quan trực tiếp đến công nhân, viên chức, lao động và công đoàn, nhất là các chính sách, pháp luật về lao động, tranh chấp lao động và đình công, thực hiện dân chủ ở cơ quan, doanh nghiệp...

Công đoàn các cấp đã tích cực, chủ động đóng góp ý kiến trong quá trình sắp xếp, đổi mới, nâng cao hiệu quả hoạt động của doanh nghiệp nhà nước; tham gia sắp xếp, giải quyết chế độ cho lao động dôi dư, bảo đảm việc làm và các quyền, lợi ích khác cho hàng trăm ngàn lao động trong quá trình sắp xếp, cổ phần hóa doanh nghiệp nhà nước. Công đoàn đã tham gia giải quyết có hiệu quả nhiều vụ tranh chấp lao động và đình công tự phát, góp phần bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng của người lao động và xây dựng quan hệ lao động hài hòa, ổn định và tiến bộ tại doanh nghiệp, bảo đảm an ninh chính trị và trật tự an toàn xã hội.

Về đào tạo nghề và giải quyết việc làm, hệ thống 13 trường dạy nghề và 38 trung tâm giới thiệu việc làm của tổ chức công đoàn đã tư vấn, giới thiệu việc làm, dạy nghề cho hơn 76.000 lao động. Hoạt động của Quỹ quốc gia giải quyết việc làm, Quỹ trợ vốn cho người lao động nghèo tự tạo việc làm (CEP) và các loại quỹ trợ giúp khác ở các ngành, địa phương và

cơ sở đã góp phần giải quyết việc làm, tăng thu nhập và xóa đói, giảm nghèo cho hàng vạn người lao động.

Riêng vốn vay giải quyết việc làm qua Tổng Liên đoàn, bình quân mỗi năm đã có hơn 300 dự án được vay với số tiền hơn 20 tỉ đồng và hơn 8.000 người tham gia dự án được giải quyết việc làm. Chỉ tính riêng Quỹ CEP mỗi năm cho 170.000 lượt người lao động vay với số tiền 700 tỉ đồng.

Công tác tuyên truyền, giáo dục của các cấp công đoàn đã bám sát nhiệm vụ và các sự kiện chính trị trọng đại của đất nước, chủ động phối hợp với các ngành, đoàn thể hữu quan, đẩy mạnh công tác tuyên truyền trong công nhân, viên chức, lao động về đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước và nghị quyết của công đoàn với nhiều hình thức đa dạng, phong phú. Cuộc vận động “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh” trong công nhân, công đoàn bước đầu đạt kết quả tốt.

Công đoàn luôn coi trọng việc nắm bắt tình hình tư tưởng, tâm tư, nguyện vọng của công nhân, viên chức, lao động để kịp thời phản ánh, kiến nghị với Đảng, Nhà nước nghiên cứu, giải quyết. Công tác tuyên truyền giáo dục trong nữ công nhân, viên chức, lao động của các cấp công đoàn đã có nhiều cố gắng đổi mới về nội dung và hình thức, góp phần nâng cao nhận thức cho nữ công nhân, viên chức, lao động về chính sách, pháp luật, bình đẳng giới, dân số - kế hoạch hóa gia đình, chăm sóc, bảo vệ bà mẹ và trẻ em, xây dựng chuẩn mực người phụ nữ Việt Nam thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, xây dựng gia đình “no ấm, bình đẳng, tiến bộ, hạnh phúc”.

Phát động và hưởng ứng các phong trào thi đua, các phong trào “Lao động giỏi”, “Lao động sáng tạo”, “Giỏi việc nước, đảm việc nhà”, “Thi đua liên kết phục vụ công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp và phát triển nông thôn”, “Xanh - sạch - đẹp, bảo đảm an toàn, vệ sinh lao động”,... thu hút đông đảo

công nhân, viên chức, lao động ở các ngành nghề, địa phương, cơ sở, trong mọi thành phần kinh tế tham gia, tạo thành các phong trào hành động cách mạng sôi nổi, rộng khắp. Chương trình “Trí tuệ Việt Nam”, “Vinh quang Việt Nam” của báo *Lao động* đã góp phần tôn vinh các tập thể, cá nhân tiêu biểu, khơi dậy tinh thần thi đua yêu nước trong công nhân, viên chức, lao động.

Qua đó, hàng vạn sáng kiến, cải tiến kỹ thuật, công trình, sản phẩm mới ra đời, làm lợi hàng ngàn tỉ đồng, mang lại hiệu quả kinh tế - xã hội to lớn. Năm năm qua, trong công nhân, viên chức, lao động và các cấp công đoàn đã có 77 cá nhân được Nhà nước tuyên dương “Anh hùng lao động thời kỳ đổi mới”, 247 tập thể và cán bộ công đoàn được Chủ tịch nước tặng thưởng huân chương các loại; 19 tập thể được tặng cờ thi đua, 304 tập thể và cán bộ công đoàn được tặng bằng khen của Thủ tướng Chính phủ. Hơn 1,8 triệu lượt nữ công nhân, viên chức, lao động đạt danh hiệu “Giỏi việc nước, đảm việc nhà”. Nhiều cá nhân, tập thể nữ được tặng giải thưởng Cô-va-lép-xcai-a, giải thưởng Phụ nữ Việt Nam và giải thưởng tài năng sáng tạo nữ.

Hoạt động xã hội của Công đoàn 5 năm qua được triển khai thường xuyên và sâu rộng trong mọi đối tượng cán bộ, công nhân, viên chức, lao động với nhiều nội dung, hình thức đa dạng, phong phú, nhất là các cuộc vận động ủng hộ các quỹ “Tấm lòng vàng lao động”, “Mái ấm công đoàn”, “Vì nữ công nhân, lao động nghèo”; “Bảo trợ trẻ em Công đoàn Việt Nam”. Công nhân, viên chức, lao động luôn là lực lượng nòng cốt, đi đầu, chủ yếu trong việc thực hiện các cuộc vận động xã hội, nhân đạo, từ thiện, do Mặt trận Tổ quốc và công đoàn các cấp phát động, với đóng góp giá trị hàng trăm tỉ đồng mỗi năm.

Góp phần vào công tác đối ngoại nhân dân, Công đoàn Việt Nam đã thực hiện chủ trương, đường lối đối ngoại của Đảng và Nhà nước, góp phần nâng cao vị thế Công đoàn Việt Nam

trong phong trào công đoàn quốc tế và đấu tranh chống âm mưu “diễn biến hòa bình” của các thế lực thù địch. Công đoàn Việt Nam đã chủ động mở rộng và phát triển quan hệ hữu nghị, hợp tác với công đoàn các nước, các tổ chức công đoàn khu vực và quốc tế, các tổ chức phi chính phủ và Tổ chức Lao động quốc tế (ILO); tích cực tham gia các diễn đàn đa phương quốc tế và phát triển quan hệ đa phương, góp phần quan trọng vào việc thúc đẩy đối thoại và hợp tác giữa Công đoàn Việt Nam và các đối tác trong quá trình hội nhập kinh tế quốc tế.

Bên cạnh những thành tựu đạt được, thời gian qua hoạt động của Công đoàn còn một số yếu kém, như: hình thức tuyên truyền, giáo dục chưa thật phù hợp với điều kiện sống và làm việc của từng loại đối tượng công nhân, viên chức, lao động, nhất là ở khu vực doanh nghiệp ngoài nhà nước và doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài. Việc nắm bắt diễn biến tư tưởng của người lao động còn chưa kịp thời.

Công tác nghiên cứu lý luận và đội ngũ cán bộ làm công tác nghiên cứu lý luận về công nhân và công đoàn còn hạn chế nhiều mặt, chưa đáp ứng yêu cầu thực tiễn của phong trào công nhân, tổ chức và hoạt động công đoàn trong tình hình mới.

Một số nơi, vai trò của công đoàn tham gia quản lý, đại diện, bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng cho người lao động còn thấp. Đại hội công nhân viên chức, hội nghị cán bộ công chức, hoạt động của ban thanh tra nhân dân ở nhiều doanh nghiệp, cơ quan, đơn vị còn mang tính hình thức. Một số cán bộ công đoàn thiếu bản lĩnh, ngại va chạm, sợ bị trừ dập, mất việc làm, nên chưa mạnh dạn đấu tranh bảo vệ quyền lợi hợp pháp, chính đáng của người lao động.

Công tác kiểm tra, giám sát và phối hợp kiểm tra, giám sát việc thực hiện chế độ, chính sách đối với công nhân, viên chức, lao động ở nhiều nơi thực hiện chưa thường xuyên, chất lượng công tác kiểm tra có mặt còn hạn chế.

Công tác phát triển đoàn viên và thành lập công đoàn cơ sở đạt tỷ lệ thấp so với tổng số lao động và số doanh nghiệp đủ điều kiện thành lập theo quy định của Điều lệ Công đoàn Việt Nam. Tỷ lệ cán bộ nữ chủ chốt của các cấp công đoàn còn thấp, chưa tương xứng với tiềm năng và tỷ lệ nữ công nhân, viên chức, lao động.

3 - Nâng cao hơn nữa vai trò của Công đoàn trong tiến trình đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa

Nghị quyết Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa X đã xác định rõ quan điểm, mục tiêu, nhiệm vụ, giải pháp xây dựng giai cấp công nhân Việt Nam trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, trong đó chỉ rõ vai trò, nhiệm vụ của Công đoàn đối với xây dựng giai cấp công nhân trong giai đoạn mới.

Đại hội X Công đoàn Việt Nam đã đề ra mục tiêu, phương hướng hoạt động công đoàn trong 5 năm (2008 - 2013) là: “Tiếp tục đổi mới nội dung, phương thức hoạt động của công đoàn các cấp; hướng về cơ sở, lấy cơ sở làm địa bàn hoạt động chủ yếu, lấy đoàn viên, công nhân, viên chức, lao động làm đối tượng vận động; chuyển mạnh hoạt động công đoàn vào việc tổ chức thực hiện chức năng đại diện, bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng của đoàn viên, công nhân, viên chức, lao động; xây dựng quan hệ lao động hài hòa, ổn định, tiến bộ; góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước”.

Với phương châm: “Đổi mới, sáng tạo; bảo vệ lợi ích hợp pháp của đoàn viên, công nhân, viên chức, lao động; vì sự phát triển ổn định, bền vững của đất nước”, các cấp công đoàn đang ra sức phấn đấu để những mục tiêu trên trở thành hiện thực.

Một là, đại diện, chăm lo bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng của đoàn viên, công nhân, viên chức, lao động. Trước mắt là chính

sách về nhà ở, đặc biệt là nhà ở cho công nhân các khu công nghiệp và công nhân, viên chức, lao động có thu nhập thấp; chính sách bảo đảm việc làm, tiền lương, thu nhập, bảo hiểm xã hội, bảo hiểm y tế, xây dựng nhà trẻ, mẫu giáo và các thiết chế văn hóa phục vụ công nhân lao động. Nghiên cứu, kiến nghị và tham gia sửa đổi, bổ sung Bộ luật Lao động, Luật Công đoàn, Luật Bảo hiểm xã hội; quy định pháp luật về thực hiện Quy chế Dân chủ trong các doanh nghiệp ngoài nhà nước và doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài.

Hai là, tuyên truyền, giáo dục công nhân, viên chức, lao động góp phần xây dựng giai cấp công nhân lớn mạnh, làm cho đội ngũ cán bộ đoàn viên công đoàn các cấp và công nhân, viên chức, lao động nhận thức đúng đắn về những cơ hội, khó khăn, thách thức trong điều kiện hiện nay. Qua đó nâng cao tinh thần trách nhiệm, nỗ lực vươn lên trong học tập, rèn luyện phẩm chất đạo đức, ý thức kỷ luật, tác phong công nghiệp, nâng cao năng suất lao động và hiệu quả công tác.

Ba là, tổ chức các phong trào thi đua yêu nước trong công nhân, viên chức, lao động, trọng tâm là phong trào thi đua "Lao động giỏi", "Lao động sáng tạo". Phát triển và nâng cao chất lượng các phong trào hiện có theo đặc điểm của từng loại hình cơ sở, từng thành phần kinh tế để đề ra các nội dung, hình thức, biện pháp tổ chức chỉ đạo thi đua cụ thể, phù hợp, chú trọng xây dựng, nhân rộng các điển hình tiên tiến và tăng cường các yếu tố tạo động lực cho phong trào thi đua.

Bốn là, tiếp tục đổi mới tổ chức và phương thức hoạt động, nâng cao chất lượng hoạt động của tổ chức công đoàn và đội ngũ cán bộ công đoàn. Tiếp tục xây dựng và thực hiện Chương trình phát triển 1,5 triệu đoàn viên (giai đoạn 2008 - 2013), trọng tâm là ở các doanh nghiệp ngoài nhà nước và doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài. Gắn công tác phát triển đoàn viên, xây dựng công đoàn cơ sở với việc đổi mới mạnh mẽ tổ chức, hoạt động theo hướng sát cơ

sở và đoàn viên, nâng cao chất lượng hoạt động công đoàn cơ sở.

Năm là, đẩy mạnh công tác vận động nữ công nhân, viên chức, lao động. Tổ chức tuyên truyền, học tập, quán triệt và triển khai sâu rộng Luật Bình đẳng giới, Luật Phòng, chống bạo lực gia đình và Chương trình hành động của Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam thực hiện Nghị quyết số 11-NQ/TW của Bộ Chính trị trong công nhân, viên chức, lao động về công tác phụ nữ. Thực hiện tốt Chiến lược quốc gia dinh dưỡng, Chương trình mục tiêu quốc gia về Dân số - Kế hoạch hóa gia đình, công tác chăm sóc sức khỏe sinh sản cho nữ công nhân, viên chức, lao động, phòng, chống HIV/AIDS và các tệ nạn xã hội.

Sáu là, nâng cao hiệu quả công tác tài chính và hoạt động kinh tế của các cấp công đoàn. Sử dụng tiết kiệm và có hiệu quả nguồn kinh phí cho việc đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao trình độ chính trị, chuyên môn, sinh hoạt văn hóa, thi đua - khen thưởng, phúc lợi xã hội và các hoạt động khác của công nhân, viên chức, lao động, kể cả việc trả lương hoặc phụ cấp lương cho cán bộ công đoàn tại doanh nghiệp; ưu tiên kinh phí cho công tác phát triển đoàn viên, hoạt động bảo vệ công nhân, viên chức, lao động và xây dựng quan hệ lao động hài hòa, ổn định, tiến bộ tại doanh nghiệp.

Bảy là, phát triển quan hệ hữu nghị, hợp tác với công đoàn các nước, các tổ chức công đoàn quốc tế, tổ chức phi chính phủ và ILO trên tinh thần xây dựng, bình đẳng, hữu nghị, hợp tác cùng có lợi, vì quyền, lợi ích chính đáng của đoàn viên và người lao động, góp phần vào công cuộc xóa đói, giảm nghèo, vì việc làm bền vững và cuộc sống tốt đẹp hơn của người lao động, vì một thế giới hòa bình, phát triển, tiến bộ, dân chủ và công bằng xã hội; chủ động tham gia các hoạt động của các tổ chức công đoàn ngành nghề quốc tế; tăng cường tình đoàn kết quốc tế giữa công nhân, lao động và Công đoàn Việt Nam với phong trào công nhân và công đoàn thế giới. □